

МІЖНАРОДНА КОНФЕРЕНЦІЯ “ГІНЦІВСЬКА СТОЯНКА ТА ПРОБЛЕМИ КАМ'ЯНОЇ ДОБИ УКРАЇНИ”

З 27 по 29 травня 2003 р. у м. Лубни Полтавської області відбулася Міжнародна наукова конференція “Гінцівська стоянка та проблеми кам'яної доби України”, присвячена 130-річчю відкриття пам'ятки. Саме відкриття Гінцівської стоянки започаткувало вивчення палеоліту в Східній Європі. Організатори цього представницького наукового форуму – відділ археології кам'яної доби Інституту археології НАН України, Полтавська обласна державна адміністрація, Сорбонський університет, Полтавський національний технічний університет ім. Юрія Кондратюка, Управління культури Полтавської обласної державної адміністрації, Полтавський краєзнавчий музей, Центр охорони та досліджень пам'яток археології Управління культури Полтавської облдержадміністрації, Лубенська районна державна адміністрація, Лубенська районна рада, Лубенська міська рада, Лубенський краєзнавчий музей.

В роботі конференції брали участь близько 60 науковців – археологів, істориків, геологів, палеозоологів та палеоботаніків, які репрезентували понад 30 академічних науково-дослідних центрів, університетів, музеїв, інших закладів України, Росії, Франції та США. На конференції прочитано 42 наукові доповіді. Розглянуто широке коло проблем, пов'язаних з господарством, матеріальною культурою, соціальним устроєм та способом життя населення України за кам'яної доби, тогочасним природним середовищем. Особлива увага приділялася історії досліджень палеолітичних пам'яток України та суміжних територій, сучасному стану археології кам'яної доби, проблемам збереження та раціонального використання пам'яток цього періоду.

На відкритті конференції з вітальними словами до її учасників звернулися канд. пед. наук, заступник голови Полтавської обласної державної адміністрації П.Г.Шмет, перший заступник Лубенського міського голови Г.С.Тягло, голова Лубенської районної ради В.М.Алексєєнко.

З доповідями на пленарному засіданні виступили завідувач відділу археології кам'яної доби ІА НАНУ Л.Л.Залізник, який підвів підсумок вивченню кам'яної доби в Україні за останні 12 років і окреслив перспективи подальших досліджень. Керівник сучасних розкопок у Гінцях Л.А.Яковлева розглянула основні методологічні принципи розкопок, стан бази даних та інтерпретаційні напрями досліджень поселень з житлами й іншими

конструкціями із кісток мамонта Наддніпрянщини. Далі слово мала професор Ілінойського університету США О.Соффер, виступ якої, дотепно названий “Не каменем єдиним”, присвячувався нестійким матеріалам в житті людини пізнього палеоліту. В.Я.Сергін (Інститут археології РАН), за результатами своїх досліджень в Гінцях 1979—1981, 1985 рр., представив розкопані на той час об'єкти першого житлово-господарчого комплексу і виклав міркування щодо ймовірного існування на поселенні чотирьох житлово-господарських комплексів за даними розкопок кінця XIX – початку XX ст. Професор Київського національного університету ім. Тараса Шевченка М.І.Гладких розглянув різні аспекти використання жителів з кісток мамута – побутовий та культовий. Завершилося пленарне засідання доповіддю Н.Б.Леонів (Московський університет ім. М.В.Ломоносова) про особливості формування культурного шару верхньопалеолітичних пам'яток (на прикладі стоянок півдня Східної Європи).

В наступні дні на конференції працювали секції: Пізнього палеоліту; Мезоліту – неоліту; “Історія вивчення кам'яної доби в Україні. Проблеми збереження пам'яток”; “Природне середовище людини кам'яної доби”.

Найчисленніша секція конференції розглядала проблеми пізнього палеоліту. В перший день її роботою керували проф. Л.Л.Залізник та проф. Ф.Джінджан, а в другий – проф. М.І.Гладких та канд. іст. наук І.М.Гавриленко.

Низку доповідей було присвячено сучасним дослідженням Гінцівського пізньопалеолітичного поселення. Л.А.Яковлева (Інститут археології НАН України) та Ф.Джінджан (Сорбонський університет, Париж, Франція) підвели підсумок багаторічних розкопок стоянки Гінці. Доповідачі реконструювали загальну планіграфію пам'ятки, що мала два основних культурних горизонти, докладно зупинилися на першому житлово-побутовому комплексі. Інша доповідь, представлена ними ж авторами спільно з Г.В.Сапожніковою (відділ археології Північно-Західного Причорномор'я Інституту ІА НАНУ) стосувалась аналізу типології, трасології та археологічного контексту крем'яної індустрії Гінців за новими дослідженнями. В доповіді Ф.Джінджана дана характеристика крем'яної індустрії Гінців у контексті технокомплексу верхнього та середнього басейну Дніпра пізньої пори верхнього палеоліту.

В.М.Степанчук (ІА НАНУ) детально роз-

глянув тафономію культурних решток та вмисних геологічних шарів нової, унікальної за збереженістю культурного шару стоянки *Мира на середньому Дніпрі*. Ю.Е.Демяденко (Кримська філія ІА НАНУ) систематизував дані та навів основні парадигми інтерпретації оріньяку Західної та Центральної Європи. Представлена В.І.Усиком (Археологічний музей ІА НАНУ) доповідь, підготовлена у співавторстві з доктором філософії К.Монігал (Південний Методистський університет, Даллас, США), присвячувалася останнім дослідженням нової пізньопалеолітичної стоянки Сокирниця 1 у Закарпатті. В.І.Беляєва (Санкт-Петербурзький університет) звернулася до питання багатошаровості стоянки Пушкарі 1.

О.О.Кротова (ІА НАНУ) окреслила проблеми датування та періодизації пам'яток степової зони доби пізнього палеоліту, а В.С.Житеньов (Московський університет ім. М.В.Ломоносова) залучив інформацію про кісткові рештки хутрових звірів на пізньопалеолітичних пам'ятках Східної Європи для вирішення питання щодо спеціалізації полювання у цю добу. Група дослідників у складі М.С.Комар (Інститут геологічних наук НАНУ), Н.Л.Корнієць (Геологічний музей Національного науково-природничого музею НАНУ), Д.Ю.Нужного (ІА НАНУ) та С.Пеана (Музей національної природничої історії, Париж, Франція) на підставі матеріалів Межирицької пізньопалеолітичної стоянки запропонувала реконструкцію природних умов пізнього плейстоцену та адаптації тогочасної людини в басейні середнього Дніпра.

М.П.Оленковський (Херсонська обласна інспекція охорони пам'яток) виклав свою позицію щодо виокремлення деснянської східноспіграветської культури в палеоліті Подесення. З попередніми результатами дослідження пізньопалеолітичної майстерні біля с. Синичине Харківської області ознайомила колеги І.А.Сніжко (Харківський історичний музей), І.В.Піструїл (Одеський національний університет ім. І.І.Мечникова) запропонував до розгляду критерії виділення та інтерпретацію плоских різців як специфічного знаряддя пізнього палеоліту. К.О.Виноградова (Московський університет ім. М.В.Ломоносова) доповіла про можливості застосування комп'ютерної техніки під час виконання мікροстратиграфічних та планіграфічних досліджень в археології кам'яної доби. А.В.Главенчук (Одеський національний університет ім. І.І.Мечникова) за матеріалами виробничої ділянки пізньопалеолітичного поселення Анетівка 2 зробила спробу виділення робочих місць, пов'язаних з крем'яним виробництвом. Комплексний аналіз кістяних вістер стоянок Бики Курської області виконала Н.Б.Ахметгалєєва (Курчатівський краєзнавчий музей, Росія). Д.В.Ступак (Інститут археології НАН України) поділився міркуваннями щодо технології розколювання кременю

фінальнопалеолітичної стоянки Красносілья Є. І.В.Каракало (Кременчуцький краєзнавчий музей) привернула увагу присутніх до колекції крем'яних матеріалів, зібраних у різні роки поблизу с. Мозолівка в гирлі р. Сули.

Робота секції "Історія вивчення кам'яної доби в Україні, проблеми збереження пам'яток" здійснювалася під керівництвом О.М.Титової та О.Б.Супруненка. З доповідями виступили: І.В.Сапожников (відділ археології Північно-Західного Причорномор'я ІА НАНУ), який розповів про перших дослідників карстових печер Північного Надчорномор'я; О.Б.Супруненко (Центр охорони та досліджень пам'яток археології управління культури Полтавської облдержадміністрації), який дав характеристику творчого та життєвого шляху перших дослідників Гінців. Особи одного з них – В.М.Щербаківського – присвятив свій виступ І.М.Гавриленко (Полтавський національний технічний університет ім. Юрія Кондратюка, Полтавський краєзнавчий музей). О.М.Титова (Центр пам'ятокознавства НАНУ) наголосила на проблемах музеєфікації нерухомих пам'яток кам'яної доби України. Л.І.Кучугура (Маріупольський краєзнавчий музей) ознайомила колеги з раніше невідомими матеріалами до біографії дослідника палеоліту Донбасу В.М.Євсєєва. Т.М.Дяченко (Лубенський краєзнавчий музей) представила результати вивчення історії археологічного зібрання свого закладу.

Керівництво секції мезоліту – неоліту випало на долю М.Т.Товкайла та Л.М.Лугової. Перший доповідач М.Т.Товкайло (ІА НАНУ) звернувся до проблеми датування бугодністровського неоліту. В.О.Манько (відповідальний редактор видання "Кам'яна доба України") порушив питання про фінальнопалеолітичне та мезолітичне підгрунтя раннього неоліту Східної України. С.А.Теліженко (Луганська археологічна експедиція) розповів про комплекс доби неоліту багатошарової пам'ятки Зелена Горниця-IV в басейні середнього Дінця. Л.М.Лугова у співавторстві з І.С.Мельниковою (Полтавський краєзнавчий музей) повідомили про матеріали доби неоліту у зібранні музею, а І.М.Кулатова (Центр охорони та досліджень пам'яток археології управління культури Полтавської облдержадміністрації) – про пам'ятки археології околиць с. Гінці Лубенського району. Один з наймолодших учасників конференції Д.В.Кюсак (студент Одеського національного університету ім. І.І.Мечникова) зробив цікаве повідомлення про можливості застосування в археології регресійних демографічних моделей.

Робота секції "Природне середовище людини кам'яної доби" спрямовувалася знаними фахівцями Л.Г.Мацкевим та Г.О.Пашкевич. Доповідь Л.Г.Мацкево (Інститут українознавства ім. І.Крип'якевича НАНУ) стосувалася проблеми початку заселення печер України. Г.О.Пашкевич разом з О.О.Кро-

товою (ІАНАНУ) висвітлили результати досліджень пізньопалеолітичної стоянки Говоруха і навели палінологічну характеристику пам'ятки. В.М.Закаложний та І.К.Лядський (Полтавський державний педагогічний університет ім. В.Г.Короленка) розглянули пізньопалеолітичну мамутіву фауну як важливий біотичний чинник розвитку людського суспільства. Про фауністичні матеріали з Гінцівської палеолітичної стоянки в Полтавському краєзнавчому музеї повідомила співробітниця цього закладу Т.М.Кондратенко.

Учасників конференції очікувала насичена культурна та екскурсійна програма. Незабутні враження залишило відвідання Мгарського монастиря XVII ст. Співробітники Археологічного музею Інституту археології НАН України з нагоди конференції в рамках Міжнародного проекту INTAS-0879 підготували виставку фотографій "Палеоліт України. Пам'ятки та дослідники".

Напружена робота під час секційних засідань щодня завершувалася виїздами на археологічні пам'ятки. 28 травня відбулося відвідання В'язівської мезолітичної стоянки, де І.М.Гавриленко ознайомив колег з основними результатами розкопок пам'ятки, здійсненими впродовж 1985, 1988, 1994 та 1995 рр. Учасники конференції наголосили на необхідності поновлення досліджень однієї з найбільш яскравих мезолітичних пам'яток України.

29 травня учасники конференції відвідали Гінці, де з 1993 р. постійно проводяться роз-

копки міжнародною експедицією Інституту археології НАН України під керівництвом Л.А.Яковлевої за участю Ф. Джінджана. Екскурсія, проведена Л.А.Яковлевою, надала змогу наочно побачити результати рятувально-охоронних робіт, ознайомитися з геоморфологією та планіграфією пам'ятки, а також з методикою розкопок закритого типу, що проводяться під надійним захистом першого в Україні переносного ангару, конструкція якого відповідає всім міжнародним нормам і широко використовується під час сучасних розкопок у Західній Європі. Після ознайомлення з пам'яткою відбулися обговорення доповідей, безпосередньо присвячених гінцівській проблематиці, та підведення підсумків конференції.

В Гінцях учасників конференції супроводжували голова Лубенської районної державної адміністрації О.П.Грицаєнко, начальник Управління культури Полтавської облдержадміністрації І.П.Глизь, а також радник з питань культури та співробітництва посольства Франції в Україні пан О. Гійом, який виступив з промовою про важливість українсько-французького наукового співробітництва, в тому числі в галузі археології, підкреслив значний внесок у цій справі сучасних досліджень у Гінцях і передав вітання учасникам конференції від Посла Франції в Україні.

Конференція в Лубнах 2003 р. – помітне явище в палеолітознавстві України. Тексти доповідей в повному обсязі підготовлені до друку.